

Ikääntyneiden kulttuuripalveluiden lisäraha, 200 000 €

Loppuraportti: 31.1.2019

Kuva: Katja Tähjä, 2018.

"Ikääntyneiden kulttuuripalveluiden kehittäminen kansallisesti ja paikallisesti on tärkeää sillä se lisää hyvinvointia ja lähitulevaisuudessa suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle, joten kysyntä näille palveluille tulee olemaan todella suuri." KULP-toimijan palaute

Lisätietoja: Silva Siponkoski, kehittämisasiantuntija (vs.), KUVA / SOTE, silva.siponkoski@hel.fi

Yhteenveto

Kaupunginhallitus myönsi keväällä 2018 ikääntyneiden kulttuuripalveluiden kehittämiseen 200 000 euron lisärahan. Tästä käytettiin yhteensä 182 953,00 €. Lisäraha oli kohdennettu usealle toimijalle ja jokainen toimi säästäväisesti. Viimeiset toimenpiteet tehtiin joulukuussa 2018. Rahoitus oli osa nuorten syrjäytymisen ehkäisemisen ja alueiden välisen eriytymisen torjumisen muutosohjelmaa. Sitten alueiden välisen eriytymisen torjumisen osakokonaisuus poistettiin muutosohjelman sisällöstä. Rahoituksen päätyminen vuoden sisällä käynnistymisestä vaarantaa aloitetun kehittämistoiminnan jatkumisen.

Myönnetty lisäraha on mahdollistanut **ensimmäistä kertaa** ikääntyneiden kulttuuripalveluiden analysoinnin ja kehittämisen kokonaisvaltaisesti. Perinteisesti ikääntyneiden kulttuuripalveluille on ollut Helsingissä ominaista sirpaleisuus, sattumanvaraisuus ja projektinomaisuus. Lisärahoituksen myötä on pystytty laajentamaan ymmärrystä ikääntyneiden kulttuuripalveluiden ekosysteemistä sekä mahdollistamaan osaamisen kehittäminen laajalle joukolla. Kehittämistoiminta on **tuottanut uudenlaisia palveluita** (esim. digipalveluita), **sektorit ylittävää yhteistyötä** sekä tukenut uuden tiedon ja osaamisen syntymistä.

Vuoden 2018 lisärahan turvin ikääntyneiden kulttuuripalveluiden kehittämistä on tehty verkostomaisesti katkaen niin **kaupungin omia** kuin **kaupungin ulkopuolisia toimijoita**, kuten sosiaali- ja terveystieteiden kolmannen ja yksityisen sektorin palveluntuottajat sekä teatteri- ja sirkustoimijat. Asiakaslähtöisyys on ollut keskeisenä lähtökohtana toiminnan ja palveluiden kehittämisessä. Lisärahan turvin kerättiin ensimmäistä kertaa systemaattisesti helsinkiläisiltä ikääntyneiltä **asiakaskokemusdataa**.

Ikääntyneiden palveluissa korostuvat myös lähipalveluiden merkitys, palveluiden esteettömyys sekä eri palveluntuottajien välinen yhteistyö. Näin ollen vuoden 2018 rahalla toteutettujen palveluiden ja toimintamallien kehittämisessä kiinnitettiin erityistä huomiota:

1. alueelliseen kattavuuteen,
2. palveluiden saavutettavuuteen ja esteettömyyteen sekä
3. toimijoiden väliseen uudenlaiseen sektorit ylittävään yhteistyöhön.

Suurin osa lisärahalla toteutetuista hankkeista ja toiminnasta toteutui syksyn 2018 aikana. Syksyn aikana tuotettiin muun muassa helsinkiläisille ikääntyneille **yli 50 kulttuuritilaisuutta**. Ikääntyneiden kotihoidon kuvapuhelimita hyödyntävä ja ikääntyneiden kulttuuripalveluiden saavutettavuutta edistävä Tänä kotona -hanke käynnistyi myös syyskuun aikana. Hanke jatkuu vuoden 2019 loppuun asti.

Lisärahalla toteutetun kehittämistoiminnan kautta on tullut esille ikääntyneiden palveluiden viestinnän heikko tila. Ymmärrys ja osaaminen ikääntyneiden tarpeista viestintään liittyen ovat ylipäätään Helsingin kaupungilla toistaiseksi vähäistä. Tietoa ikääntyneiden viestintäkanavista ja viestinnän esteettömyydestä tulisi edistää määrätietoisesti ja systemaattisesti koko kaupungilla.

Viestinnän kehittämisen yhteydessä todettiin, että Helsingin kaupungin aineistopankissa ei ole juurikaan kuvia ikääntyneistä henkilöistä. Lisärahoituksen avulla tuotettiin aineistopankkiin kulttuurialueista kuvamateriaalia, jota voi käyttää laajasti Helsingin kaupungin viestinnässä ja markkinoinnissa. Jatkossakin tulisi **huomioida myös ikääntyneet** Helsingin kaupungin viestintää ja materiaaleja tuottaessa.

SOTE-toimijoiden (kaupungin oma tuotanto ja yksityiset palveluntuottajat) tiloissa toteutettavaa, ikääntyneille suunnattua **kulttuuritoimintaa ei tueta tällä hetkellä systemaattisesti kaupungin avustusten kautta**. Eriyisesti yli 75 – vuotiaalle ikääntyneille kohdennettavien taide ja kulttuuripalveluiden erityispiirteitä ja laatua ei tunnisteta. Tämä tulee huomioida mm. Olosuhdetyössä ja Kulttuurivisiotyössä.

Kehittämishankkeen havaintojen mukaan, ikääntyneiden erityistarpeet huomioiva palvelukehitys vaatii uudenlaista ajattelua ja monien toimijoiden yhteistyötä. Tähän työhön tarvitaan määrätietoista ja pitkäjänteistä kehittämistä, jonka toteutumiseen tarvitaan pysyviä rakenteita ja omistajuutta. **Lisäraha jää vuoden 2019 osalta pois** ja aloitettuja hyviä toimintamalleja **ei voida** täysimääräisinä **jatkaa**.

Lisärahan kohdentaminen

Ikääntyneiden kulttuuripalveluille osoitetun kaupunginhallituksen 200 000 euron lisärahoituksen kohdentuminen perustui sekä käytännön työssä todettuun tarpeeseen että aihepiirin osalta tehtyjen selvitysten havaintoihin. Keskeisimpiä ikääntyneiden kulttuuripalveluita Helsingissä käsitteleviä selvityksiä ovat:

1. Anna-Mari Rosenlöf (2015): Elämä pitkä, taide lyhyt? Ikäihmisten kulttuuripalveluiden rahoitus Helsingissä: https://www.hel.fi/static/liitteet/kulke/Julkaisut/Ikaihmissenkulttuuripalvelujenrahoitus_sHelsingissa.pdf
2. Outi Sivonen (2017): Liikkuvat-verkoston alkukartoitus. Kulttuuri- ja vapaa-aika- sekä kasvatus- ja koulutustoimialojen palvelut ikääntyneille Helsingissä: <https://www.hel.fi/static/liitteet/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/Julkaisut/Liikkuvat-verkoston%20alkukartoitus%202017.pdf>

Edellä mainitut selvitykset tuovat selkeästi esille, että ikääntyneiden kulttuuripalveluiden kokonaisuudesta ei ole Helsingissä selkeää kuvaa. Toiminta on sirpaloitunutta ja eikä useinkaan pitkäjänteistä. Lisäksi selvitykset tuovat yksiselitteisesti esille, että **ikääntyneiden kulttuuripalveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen kohdistetaan Helsingissä vähän resursseja**. Viestintään liittyvät haasteet nousevat myös selvitysten tuloksissa selkeästi esille.

Ennen lopullista päätöstä lisärahojen kohdennuksesta alustavaan ehdotukseen pyydettiin kommentit seuraavilta kaupunkiorganisaatioissa toimivilta työryhmiltä: Liikkuvat-verkoston ydinryhmältä, sosiaali- ja terveystoimialan kulttuurisen vanhustyön työryhmältä sekä kaupunginkirjaston senioriteemaryhmältä.

Esitys lisärahojen kohdentamisesta hyväksyttiin kulttuuri ja vapaa-ajan toimialan johtoryhmässä 5.2.2018, jonka mukaan lisärahat kohdennettiin seuraavalla tavalla:

- 95 000 euroa: Ikääntyneiden kulttuuripalveluiden tuottaminen
- 50 000 euroa: Ikääntyneiden kulttuuridigipalveluiden kehittäminen
- 40 000 euroa: Ikääntyneiden kulttuuripalveluiden viestinnän kehittäminen
- 15 000 euroa: Ikääntyneiden liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminta sosiaali- ja terveystoimialan palvelukeskuksissa -selvitys

Ikääntyneiden kulttuuripalveluiden tuottaminen, 95 000 €

Tavoite:

Helsinkiläiset ikääntyneet saavat nykyistä monipuolisempia, laadukkaampia ja saavutettavampia kulttuuripalveluita.

Toiminta:

Ikääntyneiden kulttuuripalveluiden tuottamiseen kohdennettu 95 000 euron lisäraha jaettiin kolmeen osaan. Kaupungin omille kulttuuritoimijoille (yleiset kulttuuripalvelut, kaupunginkirjasto, kaupunginmuseo, Helsingin taidemuseo HAM ja kaupunginorkesteri) kohdennettiin 50 000 euroa ja kaupungin ulkopuolisille toimijoille kohdennettiin kilpailutuksen kautta 35 000 euroa. Lisäksi noin 10 000 eurolla ostettiin kulttuuripalveluiden kehittämiseen liittyvää tuotantoapua.

Kaupungin omien toimijoiden kulttuuripalvelut ja niiden kehitys, 50 000 €

Toteutunut budjetti: 42 243,00€

Kaupungin kulttuuripalvelujen edustajille kohdennettu raha jaettiin kulttuuripalveluiden toimijoiden kesken seuraavasti:

- Yleiset kulttuuripalvelut: 20 000 euroa
- Kirjasto: 20 000 euroa (sis. Maunulatalo)
- Museot ja orkesteri: 10 000 euroa

Jokainen kaupungin kulttuuripalveluiden toimija lähti kehittämään uudenlaisia palveluita ikääntyneille omista lähtökohdistaan. Lähtökohdana oli, että toteutettavat tilaisuudet ja tapahtumat tuli järjestää syksyllä ARMAS-festivaalin aikoihin eli syksyllä loka-marraskuussa. (ks. lisää www.armasfestivaali.fi)

Ikääntyneiden kulttuuripalveluiden kehittämisen tueksi kulttuuri ja vapaa-ajan sekä sosiaali- ja terveystoimialan yhteinen kehittämisasiantuntija järjesti kulttuuripalveluiden edustajille keväällä 2018 neljä ja syksyllä 2018 yhden yhteiskehittämistilaisuuden. Tapaamisiin osallistui myös sosiaali- ja terveystoimialan vanhuspalveluiden asiantuntijoita.

KULP-toimijan palaute "Olisi hienoa, jos tällaista yhteistyötä kulttuuripalvelujen ja vanhustyön kanssa olisi enemmän, ehkä joskus vielä säännöllisenä perustoimintana."

SOTE-yhteistyökumppanin palaute "Jollei tilaajalla/ sote-toimijalla ole kokemusta, näkemystä tai osaamista, lopputulos ei palvele ketään, päinvastoin. Harvoin vanhustyön toimijalla perustyössä on myöskään aikaa perehtyä, saati markkinoida tai viestiä, joten siihenkin tarvitaan jatkuvaa panostusta, tukea ja tiivistä yhteistyötä."

KULP-toimijan palaute "Verkostot ovat tärkeitä, jotta tiedämme mitä muut tekevät ja löydämme yhteistyökumppaneita. Etenkin pienen palvelun on hyvin tarkkaan mietittävä mihin resurssit ohjataan. Myös kohderyhmän tavoittaminen on haastavaa, jos ohjelmatarjonta ei ole säännöllistä tai kohderyhmä ei käytä nettiä. Siksi markkinointi- ja tiedottamisapu on erittäin tärkeää"

Yhteiskehittämistapaamisten tavoitteena oli tukea kulttuuripalveluiden edustajien kehittämistoimintaa, edistää toimijoiden välistä yhteistyötä ja osaamisen jakamista sekä tukea kehitettävien palveluiden asiakaslähtöisyyttä. Yhteiskehittämistapaamisten teemoina olivat: 1) Ikääntyneiden kulttuuripalveluiden kehittäminen, 2)

Valtuustostrategiaan linkittyvän kulttuuritoiminnan kehittäminen, 3) Toimintamallien rakentaminen, 4) Asiakaskokemuksen kerääminen ikääntyneiltä ja 5) Ikääntyneille kohdennettu viestistä.

Jokainen kulttuuripalveluiden toimija valitsi toiminnalleen tavoitteet ja niiden toteutumista seurattiin kyselyllä. Kaikkien toimijoiden yhteiset tavoitteet:

1. Ikääntyneiden palveluiden laadun ja monipuolisuuden ja saavutettavuuden parantaminen
2. Alueiden välisen eriytymisen torjuminen

Yhteisten tavoitteiden lisäksi jokainen toimija valitsi seuraavista vaihtoehtoista vähintään kaksi tavoitetta. Tavoitteet nousivat KUVA-toimialan toimintasuunnitelmasta ja tulospalkkiotavoitteista.

1. Asiakaskokemuksen mittaaminen
2. Osallisuuden vahvistaminen
3. Toimialan yhteisten tapahtumien / toimintojen tuottaminen alueellisesti sisäisten ja / tai ulkoisten kumppanien kanssa
4. Hyvinvointi ja liikkuminen: Toimialamme varmistaa jokaiselle helsinkiläiselle mahdollisuudet kokemusrikkaaseen ja arkiaktiiviseen elämään riippumatta iästä, toimintakyvystä, asuinalueesta tai sukupuolesta.
5. Kaupunginosat ja alueellinen yhteistyö: Kuva on vahvistamassa Helsingin alueiden ääntä ja omaleimaisuutta yhdessä asukkaiden kanssa. Avaamme tilat kuntalaisten käyttöön.

Lisäksi Kulttuuripalveluiden toimijoille, heidän yhteistyökumppaneilleen ja esiintyville taiteilijoille toteutettiin palautekysely. Kysely toteutettiin suomeksi ja ruotsiksi.

Toimenpiteet ja tulokset:

- Kaupungin kulttuuripalvelut tuottivat loka-marraskuun aikana lähes 20 kpl tapahtumia/toimintaa helsinkiläisille ikääntyneille. Palveluita tuotetaan niin suomen kuin ruotsin kielellä. Palveluita toteutettiin esimerkiksi alueellisissa kulttuurikeskuksissa (esim. Malmitalo), sosiaali- ja terveystoimialan ikääntyneiden palvelukeskuksissa ja palvelutaloissa sekä yksityisen ja kolmannen sektorin hoivakodeissa. Kirjasto toteutti myös ainutlaatuisen residenssirunoilija-pilotin niin suomeksi kuin ruotsiksi ikääntyneiden palvelutaloissa. Kaikista tuotetuista palveluista valmistui toimintamallikuvaukset
- Lokakuun aikana kerättiin 18 tilaisuudessa ikääntyneiltä osallistujilta asiakaskokemusdataa. Tämä keräys oli osa kulttuuri ja vapaa-ajan toimialan tulospalkkiotavoitetta. Asiakaskokemusdatan keräämisessä benchmarkattiin kotihoidossa käytössä olevaa Like-it-or-not -kyselyä. Kulttuuri ja vapaa-ajan toimialalla ei ole aiemmin kerätty systemaattisesti asiakaskokemusta ikääntyneiltä. Vastaajista 333 vastasi suosittelu-kysymykseen ja NPS luvuksi tuli 57. Tätä voidaan pitää hyvänä tuloksena.

Asiakaspalaute ”Päättäjille tiedoksi, että yli 80-vuotiaskin voi innostua uusista asioista”.

Asiakaspalaute ”Tällaista toimintaa tarvitaan. Tämä on myös ennaltaehkäisevää toimintaa. Yleisöä ei saa myöskään aliarvioida, nämä ihmiset ovat eläneet Beatlesin soudessa. Ihmiset selvästi viihtyvät ja nauttivat.”

Asiakaspalaute ”Tää on eläkeläisille välttämätöntä”.

- Kaupungin kulttuuripalveluiden edustajilta, taiteilijoilta ja sosiaali- ja terveystoimialan yhteistyökumppaneilta kerättiin palaute toteutettujen palveluiden ja tapahtumien osalta.

SOTE-yhteistyökumppanin palaute ”Opin kuinka palkitsevaa on työskennellä ammattilaisten kanssa, kuinka parhaimmillaan sote ja kulttuurialan yhteistyö voisi toimia ja miten markkinointia ja yhteistyötä voi vielä kehittää.”

SOTE-yhteistyökumppanin palaute: ”Vielä kohdennetummin edes keskivaikeasti muistisairaille asukkaille sopivaa ohjelmaa voisi kehittää. Paljon on lievästi muistisairaille sopivaa ilmaisukanavaa, mutta innovaatiot tälle kognitioltaan haasteellisemmalle yleisölle olisivat tervetulleita.”

TOTEUTTAJAT JA YHTEISTYÖKUMPPANIT	KUVAUS TOIMINNASTA
Kanneltalo & Kannelmäen palvelukeskus	Laulaen kunnan kansalaiseksi, Sonja Lumme & Pekka Kuorikoski, Tuija Rantalainen & Veli Nupponen: Iltapäiväkahveet Eskon kera, A cappella yhtye Ilo Ensemble, 5 kerran sarja
Seniornätverket i Helsingfors + Vuotalo	SenioRöst med B.S.T.O.Band; Liv, död och elakheter
Finlandssvenskt filmcentrum + Vuotalo	Måndagsbio: Ted - För kärlekens skull
Susann Sonntag + Vuotalo	Hurri-klubb: För kärlekens skull - en hyllning till Ted Gärdestad
Malmitalo	Kino Helios Plus sekä muut ikäihmisille suunnatut iltapäiväesitykset, 15 näytöstä
Stoa	Kulttuuritapahtumia Itä-Helsingissä sijaitseviin palvelutaloihin
Annantalo + Käpyrinne ry	Oma laulu- interaktiivinen konsertti, 3 konserttia
Annantalo + eläkkeellä olevat taideneuvolan aktivistit	Usko tai älä, 3 sukupolven välinen tapahtuma
Kirjastopalvelut+ palvelutalot	Kirjailijakiertue kirjastoissa ja palvelutaloissa, 10 tilaisuutta
Maunulan-kirjasto, Kustaankartano + Työväenopisto	Residenssirunoilija, 1 kk
Helsingfors stadsbibliotek	Residenspoet, 1 kk
Hakeutuvat kirjastopalvelut + Helsingin Alzheimeryhdistys	Muistiystävällinen sanapaja, 6 kerran sarja
Kaupunginorkesteri	Kaupunginorkesteri kuuluu kaikkialle!
HAM + Riistavuoren palvelukeskus	HAMin kokoelmaan kuuluvien palvelutaloon sijoitettujen teosten avaaminen tekstein
Helsingin kaupunginmuseo + ikääntyneiden asumispalvelut ja palvelukeskukset	Oi niitä aikoja –muistelukupaketti.
Helsingin kaupunginmuseo + Kanneltalo + Stoa	Ohjelmalliset iltapäivätanssit 60-luvun hengessä. 2 toteutusta.

Kulttuurisen vanhustyön palveluista toteutettu kilpailutus kaupungin ulkopuolisille toimijoille, noin 35 000 €

Toteutunut budjetti: 34 841.00€

Helsingin kaupunki etsi keväällä 2018 tarjouskilpailulla kulttuuri- ja taidetapahtumia ja -esityksiä, joiden tavoitteena on tavoittaa ja koskettaa erityisesti ikääntyneitä väestöä ympäri Helsinkiä. Tarjouskilpailu oli ensimmäinen laatuaan, joka toteutettiin Helsingissä tälle kohderyhmälle.

Kuten edellä kaupungin omien toimijoiden kohdalla, myös kilpailutuksen tavoitteena oli, että vuonna 2018 käytävissä olevalla summalla saadaan helsinkiläisille ikääntyneille useampia esityksiä tai tapahtumia, jotka toteutuvat syksyllä 2018 (lokakuu-marraskuu). Erityisesti toivottiin, että tapahtumat ja esitykset painottuvat AR-MAS-festivaalien (1.–14.10.2018) aikaan (www.arnasfestivaali.fi). Tarjouskilpailun kautta valittujen ja rahoitettujen tapahtumien ja esitysten tuli olla osallistujille maksuttomia.

Kilpailutus julkaistiin Helsingin kaupungin kotisivuilla 11.5.2018 ja sitä jaettiin sosiaalisessa mediassa. Kilpailuun tuli määräaikaan mennessä 29 tarjousta ja yksi tarjous tuli vuorokauden myöhässä. Näistä ajoissa tulleet otettiin arviointiin. Tarjoukset arvioi kaupungin edustajista muodostettu ryhmä. Arvioinnissa arvioitiin muun muassa taiteellista laatua, ymmärrystä kohderyhmän tarpeista ja toiveista sekä jätetyn tarjouksen toimintasuunnitelman ja hinnan realistisuutta. Lisäksi huomioitiin, että järjestetyt tilaisuudet jakautuisivat alueellisesti tasaisesti ja mahdollisimman moniin erilaisiin kohteisiin. Tässä merkittäviä yhteistyökumppaneita olivat kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan toimijoiden lisäksi yksityisen ja kolmannen sektorin sosiaali- ja terveystoimijat. Merkittävä osa ikääntyneistä helsinkiläisistä asuu näiden palveluntuottajien asumisyksiköissä.

Kilpailutuksen kautta seuraavat toimijat tulivat valituksi:

KULTTURISEN VANHUSTYÖN KILPAILUTUS 2018 / HELSINGIN KAUPUNKI		
SAAJA	TAPAHTUMA, TAPAHTUMAPAIKKA	KUVAUS
Helsinki International Film Festival – Rakkautta ja anarkiaa ry	Elokuva-näytökset: Malmitalo, Kino Sheryl, Savoy-teatteri ja Korjaamo Kino	Armas elokuvissa-elokuva-sarja, jossa käsitellään ikääntymisen teemoja.
Sivuun Ensemble ry	Vain rakkaudesta 2 -kiertue Suursuon sairaala, Käpyrinne, Maunulan asukastalo Saunabaari	Tanssiteatteriteos muistisairauden hapertamasta todellisuudesta.
A Tempo Oy: Työryhmä Tarinatori	Tarinatorin kaikuja Kannelkoti ja Antinkoti Helsingin Seniorisäätiö Myllypuron ja Kontulan Helykoti	Musiikkiteatteriesitys, joka on koostettu hoivayhteisöjen asukkaiden tarinoista

Kapsäkki	Lauluja elämään & Trio IhaNaiset Cecilia palvelutalo HelsinkiMissio, Malmin toimintakeskus	Matalan kynnyksen konsertteja, joissa voi laulaa mukana tuttuja sävelmiä
Liikkeellisen esittävän taiteen ry	Onnellisuus sisälläni Puotila Omakotisäätiö, Kettutien palvelutalo, Hoivakoti Viikki Esperi Care	Osallistava tanssiteatterikierue
Stella Polaris ry	Muistatko kun...? Kinaporin vanhustenkeskus, Koskelan vanhustenkeskus	Improvisoituja musiikkipainotteisia esityksiä
Red Nose Company	Keisarin uudet vaatteet Roihuvuoren palvelukeskus, Vuorensyrjän palvelutalo	Näytökset yhdistävät eri-ikäiset yleisöt: palvelutaloihin kutsutaan myös päiväkotiryhmät
TERRAS	Levoton iltapäivä Riistavuoren ja Kannelmäen palvelukeskus	Iltapäivätapahtuma, jossa esiintyvät mm. Janne Porkka, Tauski ja burlesque-tanssiryhmä

Toimenpiteet ja tulokset:

- Yksittäisiä esityksiä ja tapahtumia toteutettiin loka-marraskuun aikana kilpailutukseen varatulla rahalla 22 kpl + R&A:n esitykset.
- Lokakuun aikana 18 tilaisuudesta kerättiin ikääntyneiltä osallistujilta asiakaskokemusdataa. Kerätystä datasta kirjoitettiin yhteenveto. Tämä keräys oli osa kulttuuri ja vapaa-ajan toimialan tulospalkkiotavoitetta.
- Kaikki ostopalveluntuottajat vastasivat palautekyselyyn. Heistä suurin osa aikoo todennäköisesti jatkaa palveluiden tuottamista ikääntyneille jatkossakin.

Ostopalveluntuottajan palaute ”Yleisesti ottaen tapahtumakiertue meni todella hyvin ja toive olisi voida edelleen jatkaa ammattimaisesti ja alusta asti kohdeyleisölle suunnatun liikkeellisen esittävän taiteen toteuttamista ikäihmisille.”

Ostopalveluntuottajan palaute ”Asukkaiden kohtaaminen oli ainutlaatuista. Esityksemme oli rakennettu hoivayhteisön asukkaiden tarinoista, hoivayhteisöissä asuville ikäihmisille. Oli todella hienoa huomata, että esityksemme sisältö ja rakenne kohtasi jopa yli odotustemme asukkaat. Esitimme sekä normaalia esitysversiota että muistisairaille suunnattua kokonaisuutta ja oli tärkeää huomata, että olimme onnistuneet löytämään molempiin esityksiin tärkeitä painopiste-eroja asukkaiden terveydentila huomioiden.”

Ostopalveluntuottajan palaute ”Olemme tähän asti kiertäneet palvelutaloissa Kansallisteatterin kiertuenäyttämän kautta. Tällöin kohteiksi ovat ehkä valikoituneet hieman paremmilla taloudellisilla resursseilla varustetut palvelutalot, jotka ovat kyenneet maksamaan esityksiin liittyvä pienen omavastuuosuuden. Olisi erityisen tärkeää voida jatkaa tämän kaltaisia esityksiä myös niissä palvelu-aloissa, joissa vastaavia resursseja ei ole. Toivomme löytävämme jostakin rahoitusta tähän toimintaan.”

Ostopalveluntuottajan palaute ”Det känns mycket givande och viktigt att satsa på seniorer. Seniorerna berättar att de är ivriga på att delta i ordverkstäderna och jag tror att det är en stor glädje i deras vardag att stimuleras kreativt.”

- Sosiaali- ja terveystalujen yhteistyökumppaneilta kerättiin palaute toteutetuista palveluista ja tilaisuuksista. Hieman yli puolet Sote-yhteistyökumppaneista tutustui uuteen kulttuuritoimijaan. Kokemukset uudesta yhteistyöstä olivat hyviä ja lähes kaikki suosittelisivat kulttuuritoimijaa muillekin. Lisärahan avulla tuotettujen toimintojen osalla tapahtui oppimista. Sote-toimijoista suurin osa ilmoitti oppineensa jotain uutta. Sote-toimijat kertovat tarvitsevansa tukea laadukkaiden esiintyjien ja kumppaneiden löytymiseen sekä rahoitukseen.

Sote-yhteistyökumppanin palaute ”Olisi tosi kiva saada hyväksi koettu esitys kiertämään eri palvelukeskuksissa kuten tämäkin esitys oli. Meidän on haasteellista löytää uusia esiintyjä. Toinen iso haaste on raha. Pystymme maksamaan 200 - 300 € per esitys ja ammattiesiintyjille tämä on tietysti liian vähän. Jos saisimme osan maksusta "sponsorointina" kulttuurikukkarosta.”

Sote -yhteistyökumppanin palaute ”Ikääntyville suunnattu ohjelma saisi olla edelleenkin monipuolista ja laadukkaampaa, kuten näissä tapahtumissa oli.”

Kulttuuripalveluiden tuottaminen, n. 10 000 €

Toteutunut budjetti: 7678,00 €

Koska ikääntyneiden kulttuuripalveluiden resursointi Helsingin kaupunkiorganisaatiossa on vähäistä, palkattiin työntekijä toteuttamaan kilpailutuksen käytännön toteutuksen sekä keräämään ikääntyneiden asiakasdatan ja eri toimijoiden (kaupungin omat toimijat, taiteilijat, sote-yhteistyökumppanit) palautteet. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun kulttuuri ja vapaa-ajan toimiala kerää systemaattisesti asiakaspalautedataa ikääntyneiltä helsinkiläisiltä. Varsinaisen palautedataa lisäksi pilotissa saatiin tärkeää informaatiota siitä, miten ylipäätään ikääntyneiden mieltymyksiä ja toiveita tulisi kerätä.

Ikääntyneiden kulttuuridigipalveluiden kehitys, 50 000 €

Toteutunut budjetti: 47 221,00 €

Tavoite:

Ikääntyneiden kulttuuripalvelut ovat nykyistä paremmin ja monipuolisemmin saavutettavia. Erityisesti parannetaan kotona asuvien huonokuntoisten ikääntyneiden kulttuurioikeuksien toteutumista kehittämällä uudenlaisia digipalveluita.

Toiminta:

Helsingin kaupungin kulttuuripalvelut haki yhteistyössä Tampereen ja Vaasan kaupunkien kanssa opetus- ja kulttuuriministeriöltä rahoitusta ikääntyneiden kulttuuridigipalveluiden kehittämiseen Tänään kotona -hankkeessa keväällä 2018. OKM myönsi hankkeelle heinäkuussa 2018 112 000 euron avustuksen, josta Helsingin osuus on 56 000 euroa. Avustus on vuosille 2018 – 2019.

Ikääntyneiden kulttuuridigipalveluiden kehittämiseen kohdennettu 50 000 € sisällytettiin tämän hankkeen kustannuksiin ja omavastuuosuuden kattamiseen.

Hankkeessa tuetaan ja edistetään kotona asuvien iäkkäiden kulttuurisia oikeuksia ja osallisuutta. Ensisijaisena kohderyhmänä ovat kotihoidon asiakkaat eli ne ikääntyneet, joiden liikkuminen ulos kodista on rajoittunutta ja jotka hyötyvät kotiin tai sen lähelle vietävistä palveluista.

Hanke pohjautuu sosiaali- ja terveystieteiden käytössä oleviin etälaitteisiin, joilla ikääntyneet voidaan tavoittaa omassa kodissaan. Etälaitteet ovat tablettitietokoneita, joita kutsutaan vanhustalouden piirissä ”kuva-puhelimiksi”. Nämä digitaalisen etähoidon väylät ovat jo käytössä, mutta niitä ei ole aikaisemmin hyödynnetty kulttuuripalveluissa. Tänään kotona -hankkeessa pilotoidaan etähoidon kanavien käyttämistä kulttuuripalveluissa.

Tänään kotona -hanke on Helsingin, Tampereen ja Vaasan kaupunkien yhteishanke. Helsinki hallinnoi kokonaishanketta. Helsingin osahankkeeseen osallistuvat muun muassa sosiaali- ja terveystoimialalta Idän palvelualue. Kulttuuri ja vapaa-ajan toimialalta muun muassa Helsingin kaupunginkirjasto, Helsingin kaupunginorkesteri, Helsingin taidemuseo HAM, Helsingin kaupunginmuseo, Kulttuurikaverit ja Tieto- ja hallintapalvelut. Lisäksi hankkeeseen osallistuvat Palvelukeskus Helsinki ja Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tänään kotona -hanke käynnistyi syyskuussa 2018. Syksyn aikana järjestettiin kevyesti toteutettu tarjouskilpailu, jossa etsittiin kulttuurisisältöjä (”pilotit”) etälaitteisiin. Pilotteja päätettiin ostaa seitsemältä ulkopuoliselta kulttuuritoimijalta. 7.11. pidettiin yhteistyössä kotihoidon ja Palvelukeskus Helsingin kanssa kulttuuritoimijoiden sparrauspäivä, jossa valmisteltiin tulevia yhteistyökumppaneita etäpalveluiden tuottamiseen. Myös tarjouksen jättävillä oli mahdollisuus osallistua sparrauspäivään. Marras-joulukuussa järjestettiin kaksi koulutuskokonaisuutta hankkeen pilottialueen kotihoidolle, joiden tarkoituksena oli sitouttaa kotihoitoa hankkeeseen, lisätä tietoa kulttuurisesta vanhustyöstä sekä kehittää kotihoidon kulttuurikirjaamisen käytäntöjä hankkeeseen liittyen. Lisäksi mm. tavattiin hankkeen yhteistyökumppaneita, pidettiin palvelumuotoilutyöpajoja ikääntyneille ja suunniteltiin vuonna 2019 käynnistyvää etäkulttuuriohjelmistoa. Hankekunnat tapasivat toisiaan 22.11. Tampereella.

Vuonna 2019 Helsingin osahankkeessa tuotetaan etäkulttuurisisältöjä 12 yhteistyökumppanin voimin. Sisällöt tuottavat kaupungin omat toimijat, tarjouskilpailun kautta mukaan tulleet palvelutuottajat sekä Metropolia

ammattikorkeakoulun opiskelijat. Lisäksi kehitetään etäkulttuuripalveluiden toimintamallia ja kootaan opas etäkulttuuripalveluista ikääntyneille. Hankkeen kunnat tapaavat toisiaan 6.3. Vaasassa ja 4.9. Helsingissä. Loppuvuodesta 2019 järjestetään hankkeen päätösseminaari, jossa kerrotaan hankkeen tuloksista ja keskustellaan etäkulttuuripalveluiden tulevaisuudesta.

Hankkeesta vastaa kulttuuri ja vapaa-ajan toimialalla yleisten kulttuuripalveluiden kumppanuudet ja avustukset -yksikkö.

Ikääntyneiden kulttuuripalveluiden viestinnän kehitys, 40 000 €

Tavoite:

Ikääntyneiden kulttuuripalvelut ovat viestinnällisesti nykyistä paremmin saavutettavissa.

Toteutunut budjetti: 38 413,00€

Toiminta:

Kulttuuri ja vapaa-ajan toimialan viestinnässä ja markkinoinnissa aloitti heinäkuussa 2018 lisärahan turvin palkattu viestintäsuunnittelija. Hänen tehtävänä oli kartoittaa ja kehittää ikääntyneiden kulttuuripalveluiden viestintää ja luoda toimenpiteet viestinnän kehittämiseksi. Hänen työnsä jatkui vuoden 2018 loppuun asti. Tämä oli ensimmäinen kerta, kun ikääntyneiden viestintää kehitettiin systemaattisesti kulttuuri ja vapaa-ajan toimialalla. Ikääntyneiden kulttuuripalveluiden viestinnän kehittämisvastuu on kulttuuri ja vapaa-ajan toimialan viestinnällä ja markkinoinnilla.

Toimenpiteet ja tulos:

- Syksyn 2018 aikana luotiin kulttuuri ja vapaa-ajan toimialan henkilökunnalle viestintäohjeistus eli Kohderyhmänä ikäihmiset-työkirjan siitä, mitä ikääntyneiden viestinnässä tulee huomioida, jotta se on saavutettava ja esteetön. Työkirjassa kerrotaan kohderyhmästä, ohjeistetaan senioripohjien käytössä ja menopalstatiedotteiden lähettämisessä jne.
- Loka-marraskuun aikana luotiin uudet, graafiset pohjat ikäihmisten parempaan tavoittamiseen. Ne huomioivat ikääntyneiden tarpeet (oikeanlainen väri, selkeys jne.). Selkeän visuaalisen ilmeen lisäksi pohjat kuluttavat aiempaa vähemmän painomustetta. Pohjat otetaan testikäyttöön kirjastoissa vuoden 2019 aikana. Kokeilun jälkeen pohjia mahdollisesti muokataan ja jalkautetaan käyttöön koko KUVA toimialalle.
- Loka-marraskuun aikana toteutettiin valokuvausprojekti, jossa tuotetaan ikääntyneistä kulttuurialan kuvamateriaalia kulttuuri ja vapaa-ajan toimialan viestinnän ja markkinoinnin tueksi. Projektissa tuotettiin 211 kuvaa. Ne löytyvät Helsingin kaupungin aineistopankista (<https://helsinki.emmi.fi/>). Kuvilla on laajat käyttöoikeudet ja niitä voi käyttää koko Helsingin kaupungin viestinnässä.
- Kulttuuri ja vapaa-ajan toimialan palveluiden näkyvyyttä vahvistettiin tuomalla sisältöjä sosiaali- ja terveystoimialan ylläpitämälle Seniori-info sivustolle: <https://www.hel.fi/seniorit/fi> Sisällöt käännettiin myös ruotsiksi. Sivuston on tarkoitus olla mahdollisimman kattava tietoportaaliksi ikääntyneiden helsinkiläisten palveluista. Seniori-infon puhelinpalvelusta tehtiin vastavuoroisesti mainos Kulttuuri Helsinki kevät 2019-esitteeseen.

- Samoja tekstimateriaaleja hyödyntäen KUVAn palvelut (kulttuuritalot, museot, kirjastot, liikunta, vapaaehtoistyö) otettiin mukaan Soten tuottamaan Ikääntyneiden palveluoppaaseen 2019 (<https://www.hel.fi/static/sote/julkaisut/ikaantyneiden-palveluopas.pdf>). Aiemmin siinä on esitelty vain Kulttuurikaveri ja Kotikirjasto-palvelu (Ikääntyneiden palveluopas 2018, sivu 49).

Selvitys: Ikääntyneiden liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminta sosiaali- ja terveystoimialan / sairaala-, kuntoutus- ja hoivaosaston palvelukeskuksissa, 15 000 €

Tavoite:

Kokonaiskuva ja ymmärrys ikääntyneiden kulttuuripalveluiden ekosysteemistä on nykyistä kattavampi.

Toteutunut budjetti: 14 084,00€

Toimenpiteet ja tulos:

Lisärahan turvin tuotettiin selvitys, jossa kartoitettiin sosiaali- ja terveystoimialan palvelukeskuksissa järjestettävää ikääntyneiden liikunta, kulttuuri ja vapaaehtoistoimintaa sekä palvelukeskusten yhdyspintoja kulttuuri ja vapaa-ajan toimialan palveluihin. Selvitys on jatkoa vuonna 2017 valmistuneelle Liikkuvat-verkoston alkukartoitukselle, jossa vastaavia palveluita kartoitettiin kulttuurin ja vapaa-ajan sekä kasvatuksen ja koulutuksen toimialoilta. Selvityksen toteutti sama henkilö, joka on toteuttanut myös Liikkuvat-verkoston alkukartoituksen. Lisärahalla katettiin palkkakustannuksia sekä valmistuneen selvityksen taitto- ja painokulut.

Selvityksen taustatyö aloitettiin keväällä 2018 käsittelemällä palvelukeskusten tuottamia tilastoja ja järjestämällä ryhmähaastatteluita palvelukeskusten vastaaville ohjaajille. Selvitykselle asetettiin elokuussa 2018 ohjausryhmä, jossa oli edustajia sekä kulttuuri ja vapaa-ajan että kasvatusta ja koulutusta ja sosiaali ja terveys-toimialoilta. Selvityksessä kerättiin tietoa syyskuussa 2018 lähetetyllä palvelukeskuksille kohdennetulla kyselyllä. Selvityksen raportti Palvelukeskukset vapaa-ajan paikkoina on julkaistu vuoden 2019 alussa. Selvitys löytyy PDF-versiona kaupungin verkkosivuilta (<https://www.hel.fi/static/liitteet/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/Julkaisut/palvelukeskukset-vapaa-ajan-paikkoina-2018.pdf>), minkä lisäksi selvitys painetaan.

Palvelukeskukset vapaa-ajan paikkoina -selvityksen perusteella SOTEn hallinnoimat palvelukeskukset tuottavat monipuolisia vapaa-ajan palveluita helsinkiläisille ikääntyneille. Selvityksen toimenpide-ehdotuksissa todetaankin, että **KUVAn tulisi nähdä palvelukeskukset osana ikääntyneiden vapaa-aikapalveluita** ja kehittää omaa toimintaansa suhteessa palvelukeskusten palveluihin niin, että ne täydentävät ja tukevat toisiaan ja muodostavat monipuolisen ja laadukkaan vapaa-ajan palveluiden kokonaisuuden ikääntyneille. Selvityksessä peräänkuulutetaan myös **tarvetta arvioida KUVAn tuottamien palveluiden mahdollisuuksia tavoittaa heikoimmassa asemassa olevia ikääntyneitä.**

Selvityksen tuloksia tullaan hyödyntämään ikääntyneiden liikunta-, kulttuuri- ja vapaaehtoistoiminnan toimialat ylittävässä kehittämistyössä ja palveluekosysteemin rakentamisessa. Selvityksen taustalla on ollut myös tieto siitä, että maakuntaudistuksen yhteydessä yhtenä vaihtoehtona on, että palvelukeskukset siirtyvät kunnan palveluiden piiriin. Tällöin yhtenä vaihtoehtona on, että vastuu palvelukeskusten toiminnasta siirtyy kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle. Päätöstä maakuntaudistuksen vaikutuksista palvelukeskusten toimintaan ei ole.

Selvitys auttaa kulttuuri ja vapaa-ajan toimialaa kuitenkin ennakoimaan ja arvioimaan sitä, miten palvelukeskukset sijoittuisivat kulttuurin ja vapaa-ajan nykyiseen palvelurakenteeseen.

Budjetti yhteenveto

Ikääntyneiden palveluiden lisärahaa myönnettiin yhteensä 200 000 €.

	Kohdennettu	Käytetty
Kirjasto, yhteiset kulttuuripalvelut, museot, orkesteri	45 000	40 736,57
Viestintä (VIMPA)	40 000	38 413,00
Ostopalvelut	50 000	42 498,00
Kulttuuridigitaalipalvelut	50 000	47 220,99
Palvelukeskusselvitys	15 000	14 084,03
Yhteensä	200 000	182 952,59
Jää		17 047,00